

Mátyás István

Képek egy orgona jubileumára

Van itt egy fénykép, színes, kissé fakult. Hatévesforma kisfiú álldogál rajta, némileg megdőlve, a háttérben karácsonyi dekoráció és egy paraván ismerhető fel, a kisfiú éppen félszegen meghajol a nyolcvanas évek közönsége felé, hiszen ez tulajdonképpen egy színpad, sötétbarnára mázolt deszkákból, akár a világot jelentik. Ha jól körül nézel, nem találsz semmit, amit keresel, hiszen orgona nincs, akkoriban talán már tervben volt, de egészen konkrétan a hült helyét látod, ez volt a helye, de kihílt, elsápadt a falfestés, eltűntek az oszlopok cirkádái, a Tóratekercesek, eltűnt a rácsozat, a régi, pazar csillár, és persze az orgona is, Angster József és fia, 1904. Színpad van.

Van itt egy fénykép, színes. Kis csapat érdeklődő közönség, diákok és idősebbek vegyesen, havonta egyszer vasárnapi orgonamuzsikát hallgatnak, a Tanárnő el is magyarázza, kitől

mit játszik, tényleg izgalmas, néhányan eltökéljük, hogy jövő héttől lelkiismeretesebben fogunk gyakorolni. Ekkor még kék a székek huzata, emlékezetesen nyomja az ember hátsóját, de érdemes itt tölteni a délutánt, az orgona hangja körbeszáll a boltívek alatt, a falak örökre beisszák, az ablakok színei, mint a regiszterek: megszólal a síp, visszaköszön az ablak, jó napot kívánok, visszapattan, a hátad mögül is szól. Néha nem is tudod, mi volt előbb, a hang vagy az ablak.

Van itt egy fénykép, fekete-fehér. A Tanár úr áll az orgona előtt, meglehetősen ideges. Azt mondja, ez olyan, mintha pántlikát vertek volna a hegedűbe, és ha felnézel, tulajdonképpen érthető a felháborodása. Amíg csak tehette, nagy szeretettel viselte gondját a hangszernek, névről ismerte az összes sípot, mintha lakcímmel, telefonszámmal, az orgona utcái-

hoz a motor mellett vezet az út, pedál, fémű, redőnymű, pozitív. Máig nem találtam meg a villanykapcsolót.

Van itt egy fénykép, színes. A párizsi Saint-Eustache-templom ördögfrizurás orgonistája Muszorgszkij *Egy kiállítás képeit* játssza, saját átíratában, fejből, a konvenciókra nem nagyon adva. Séta, Gnóm, Kiscsibék, Limoges, Séta, Baba Jaga, eljutunk A kijevei nagykapuig, az orgona diadala, biztosan ismered. Kapu az orgona is, ha szereted a metaforákat, a játszóasztal az első, a három manuálnyi billentyű a második, claves.

Van itt egy fénykép, digitális, mondhatni lapzárta után érkezett, kis fakápolnát ábrázol, és ott balra, akár fel is ismerheted, egy oltár háttéréből köszön vissza az egykori orgonaszekrény. Egy orgona evolúciója. Bánytereny, Szent Antal kápolna.

Van itt egy fénykép, fekete-fehér, talán újságkivágás: Trajtler Gábor orgonaművész áll a frissen avatott orgona előtt, a közönség, képtelen persze, a csilláron is lóg. Erről a képről süt az alázat. Aranyozott táblácska hirdeti mindmáig, hogy ő tervezte a hangszer dizpozícióját és a sípok menzúráit. Ez persze szakzsargon, egy jó orgonának lelke van. És persze lélegzik.

Van itt egy egész sorozat fénykép, ömlesztve, kartondobozban, a mi kis magánlevéltárunk része. A város összes kórusa, zenekara, iskoláinak végzősei, végeláthatatlan sokaság. De figyelj csak meg a képek háttérét: akár nyitva a játszóasztal, akár zárva, a sípsorok minden képen ott tanúskodnak. Egy kórus a színpadon, egy kórus az orgonahomlokzatban.

Van itt egy fénykép, digitális, egészen friss, Elekes Zsuzsa Liszt-díjas orgonaművész és jómagam játszunk rajta, háttal ülünk, talán az egyik négykezesünk próbája közben készült. Felváltva és együtt ünnepeltük a zalaegerszegi zsinagóga orgonáját, ki-ki a saját ízlése és visszatekintése szerint, de mindketten az egerszegi közönségnek kedves művekké. Emlékszel a műsorra? Bach *d-moll toccata és fűgájára* biztosan, sokszor hallottad már, a madarak is ezt fütyülték egy időben, biztosan őrzöd még bakelitlemezen. Marc-Antoine

Charpentier *Te Deum*ának nyitányát is ismered, mint az Eurovízió szignálját. Zenei anagramma a *B-A-C-H* motívum, Liszt nagyívű *prelúdium és fűgájának*, azt hiszem, főleg a virtuóz futamok és a hosszú, látványos pedáltrilla miatt örültél. Maurice Duruflé anagrammája Jehan Alain zeneszerző nevére egy kicsit bonyolultabb, de szívesen elmagyarázom valamikor, a kettősfűgát persze tanultad formatanból. Talán Neked is feltűnt: Genoveva dos Santos énekelte a karzatról Louis Lewandowski *Matovu*-ját: Mily szépek a Te sátoraid, Jákob és a te hajlékaid, Izráel!; először talán Guttmann Béla, akkor leopoldstadti főkantortól hallhatta Zalaegerszeg, 1904. szeptember 1-jén, de még az Angster-féle első orgonán kísérte egy Bányai vezetéknévű székesfehérvári zene tanár. Egyszerűen gyönyörű. Azt hiszem, magyar szerzők orgonaműveit ritkán szoktad hallgatni, Elekes Zsuzsa Hidas Frigyesztől és Antalfy-Zsiross Dezsőtől válogatott, *Chant du soir – este nyolc után*; Liszt, Mendelssohn: az orgona dizpozíciója talán önük mesél leginkább, a romantikus lelkületű hangszer a romantikus szerzőket vonzza. Tudom, Neked a négykezes tetszett legjobban, pedig korábban nem is ismerted Albrechtsbergert, de megígérem, legközelebb játszom még tőle valamit Neked.

Van itt egy fénykép, teleobjektívvel készült. Hideg téli estén, szakadó hó függönyétől takarva, világító, színes ablakrőzsák mögött szól Bach *Passacagliája*, rezgeti a falakat, rezgeti a fagyos levegőt.

Van itt egy fénykép.

A zalaegerszegi zsinagóga orgonája harminc éves.